

N:o 23.

Af friherre af **Ugglas**, om anstånd med uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och Riksbanken, m. m.

Då Riksdagen år 1888 fattade sitt beslut »att för inrymmande af riksdagen, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen samt af riksbanken *tvänne skilda* byggnader må uppföras å vestra delen af Helgeandsholmen», förelåg, så vidt jag vet, icke någon utredning angående ett så *beskaffadt* byggnadsföretag eller om kostnaderna för det samma. Den utredning, som i afseende å Helgeandsholmens bebyggande dittills egt rum, afsåg *en enda* byggnad, inrymmande riksdagen och samtliga ofvannämnda verk och inrättningar; och det ligger ju för öppen dag, att på en redan i och för sig trång byggnadsplats som Helgeandsholmen förhållandena skola gestalta sig väsentligen olika, när man från den för byggnadernas uppförande afsedda plats måste frånräkna arealen för en gata, äfven af den ringa bredd som 40 fot.

Att Riksdagen i frågans sålunda outhärdade skick i allt fall fattade ett definitivt beslut, kan ju endast förklaras *dels* deraf, att Riksdagen ville se ett slut på denna gamla tvistefråga, och *dels* deraf, att Riksdagen önskade, då tillfälle dertill ännu erbjöds, genom Hans Maj:ts Konungens nådiga anbud om öfverlåtande af Honom enskildt tillhörande

egendomar, få det hinder för Helgeandsholmens ordnande undanröjdt, som förefans i hofstallets befintlighet derstädes.

Nu är detta senare mål vunnet. Riksdagen har fri dispositionsrätt öfver holmen, och då böra väl Riksdagens åtgöranden i denna fråga uteslutande gå ut derpå, att de ifrågasatta byggnaderna blifva fullt ändamålsenliga, fullt lämpliga och fullt värdiga sin uppgift, så att detta, det under sekler största husbyggnadsföretag i Sverige, må lända till heder för den tid, som framkallat detsamma, och om det skulle befinnas, att detta mål icke kan uppnås utan att Riksdagen i någon mån ändrar eller modifierar sitt beslut, bör en sådan åtgärd väl vara fullt berättigad.

Otvifvelaktigt är nu, att, allt efter som denna byggnadsfråga framskridit och allmänheten om densamma erhållit kännedom, tvifvel allt mer och mer uppstått angående lämpligheten att på Helgeandsholmen sammanföra riksdagshus och riksbank, och under den senaste tiden hafva dessa tvifvel öfvergått till en mycket allmänt utbredd öfvertygelse, att Helgeandsholmen icke erbjuder tillräckligt utrymme för ett lämpligt anordnande af begge ifrågavarande byggnader.

Man har funnit stöd för en sådan öfvertygelse deri:

att fastän Riksdagens beslut om uppförande af *två skilda* byggnader icke kunnat fullständigt genomföras, man ändock nödgats förlägga riksbankshuset till någon del å mark, utfylt i sjön, till det yttersta inskränka bredden å de riksdagshuset omgifvande gator och kajer, anordna ljusgårdar af mycket små dimensioner m. m.

att den framstående utländske arkitekt, som hitkallats för att granska de här utförda ritningarne, i sitt utlåtande upprepade gånger betonat, att han icke haft att yttra sig om lämpligheten af Riksdagens program att på holmen sammanföra ifrågavarande byggnader, utan endast om sättet, huru detta program blifvit utfördt, och sålunda likasom velat fritaga sig från att anses eller blifva åberopad såsom någon auktoritet för sjelfva byggnadsplatsens lämplighet, hvilket han väl icke behöft göra, om han funnit platsen fullt passande för genomförande af Riksdagens program; samt slutligen *att* svenska teknologföreningens fackafdelning för husbyggnadskonst, hvilket samfund, enligt hvad känt är, såsom medlemmar räknar många, vid bedömande af dylika frågor, ganska sakkunniga personer, uti ett uttalande, som varit synligt i allmänna tidningarne, framställt mycket stora betänkligheter mot Helgeandsholmens bebyggande i enlighet med 1888 års riksdagsbeslut.

Det vill således förefalla, som vore det önskligt att endast den ena af byggnaderna erhöles plats å holmen. Finge man dervid uteslu-

tande fästa sig vid hvad som ur skönhetssynpunkt vore att föredraga, borde man må hända utgå derifrån, att riksbankshuset skulle få sin plats å holmen; men då jag icke kunnat för mig dölja, att betydligt större svårigheter möta att anskaffa en annan plats för riksdagshuset, än för banken, i synnerhet sedan flera förut för ett nytt riksdagshus ifrågasatta platser numera blifvit för andra ändamål disponerade, har jag funnit mig icke böra ifrågasätta annat, än att riksdagshuset uppföres å holmen samt en annan tomt afses endast för riksbankshuset.

Mot ett dylikt åtskiljande af de båda byggnadsföretagen har blifvit invändt, att de sammanlagda byggnadskostnaderna derigenom komma att betydligt ökas. Härvid vill jag erinra, dels att, äfven om någon tillökning i kostnaderna deraf vållades, denna icke bör undvikas genom att uppoffra byggnadernas tjenlighet för sina ändamål, dels ock att riksbankens förläggande till annan plats möjliggör åtskilliga besparingar, såsom undvikande af broarne till Drottninggatan och Mynttorget, minskad utfyllning i vattnet, lättare grundläggning m. m., hvadan fördyrandet, om sådant behöfver ifrågakomma, enligt all sannolikhet icke blir af den betydelse, att det bör tagas i betraktande, då det gäller så stora och viktiga byggnadsföretag som anskaffande af nya riksdags- och riksbankshus.

Ej heller torde något giltigt skäl mot den af mig tänkta utredningen kunna hemtas derifrån, att den skulle vålla något uppskof med byggnadsföretagens sättande i verket. Jag tror mig nemligen veta, att hofstallet först på våren 1894 kan utrymmas, hvadan dessförinnan icke något egentligt byggnadsarbete kan utföras å holmen. Dessutom måste de utfyllningar och öfriga arbeten i strömmen, som blifva nödiga på grund af byggnadsarbetet, lagligen föregås af en utredning, som, så vidt jag vet, ännu ej påbörjats.

För att nu emellertid den föreliggande byggnadsfrågan må kunna blifva så skärskådad, att ett säkert omdöme kan grundas på den blifvande utredningen, fordras, enligt min uppfattning, att den underkastas bedömande af en fullt sakkunnig myndighet, och då, under nuvarande förhållanden, kongl. öfverintendentsembetet torde vara förhindradt att dermed taga befattning, synes mig kongl. akademien för de fria konsterna vara den myndighet, som med allt skäl bör kunna för ändamålet anlitas, såsom den der räknar som medlemmar icke allenast våra mest framstående arkitekter, utan äfven andra personer, som väl förstå att bedöma dylika frågor.

På grund af hvad jag sålunda anført, och då Riksdagen visserligen till fullo uppskattar vigten af att tillse, att ifrågavarande bygg-

nader komma att utgöra ett varaktigt och hedrande minne af hvad svensk byggnadskonst i vår tid kan åstadkomma, hemställer jag, att Riksdagen måtte besluta:

att, sedan slutligt förslag till ifrågavarande byggnader å Helgeandsholmen till fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret ingifvits af de för frågans utredning utsedda personer, fullmäktige böra söka att från kongl. akademien för de fria konsterna här i Stockholm införskaffa yttrande rörande de för riksdags- och bankhusen uppgjorda ritningar, särskildt med afseende å lämpligheten af den för dessa byggnader afsedda plats;

att fullmäktige derjemte böra taga i förnyadt öfvervägande och söka utreda, huru vida icke för det tillämnade nya bankhuset annan lämplig byggnadstomt än å Helgeandsholmen må kunna beredas, och att, derest förslag å sådan tomt erhålles, låta uppgöra ritningar med kostnadsberäkningar till bankhus å sagda tomt samt till ensamt riksdagshus å Helgeandsholmen;

att, sedan ärendet blifvit sålunda utredt, detsamma skall för Riksdagen å nyo anmälas; samt

att med alla åtgärder för fullgörande af det fullmäktige utaf 1888 års Riksdag lemnade uppdrag i afseende å riksdags- och riksbanksbyggnader å Helgeandsholmen, i hvad samma uppdrag innefattar dessa nybyggnaders utförande, skall anstå i afvaktan på det beslut Riksdagen kan komma att fatta, sedan ärendet i ofvannämnda ordning anmälts för Riksdagen.

Stockholm den 29 januari 1891.

Gust. af Ugglas.